

Інтерв'ю з головою НАЕР Ігорем Черкашиним

Ігорю Юрійовичу, світова криза загостила увагу до питання економного використання енергоресурсів. Для України, енергоємність ВВП якої майже в тричі перевищує рівень Європейських країн, це питання набуває особливого значення. Розкажіть, будь-ласка, у чому принципова відмінність НАЕР від попередника – Комітету з енергозбереження – що дає йому можливість діяти більш цілеспрямовано?

Основний критерій полягає у тому, що потрібно розрізнити поняття енергозбереження та енергоефективності. Я це вже неодноразово повторював, але, на жаль, не всі це розуміють.

Що таке енергозбереження? Це абсолютне скорочення споживання енергоресурсів. А енергоефективність – це скорочення споживання енергоресурсів при збереженні обсягів і якості кінцевого продукту. Енергозбереження – це не той напрям, який призведе до оптимізації роботи промислового процесу. Тому що цей метод спирається в основному на: «Вимкніть світло!», «Один тиждень без води!» тощо. Така політика йде ще з часів Радянської влади. В перебільшеному вигляді найефективнішим енергозберігаючим інструментом є рубильник та засувка. Рубильник вимкнув, засувку закрив – ресурси зберіг, однак виробництво при цьому зупинилося! А енергоефективність – це система заходів, що дозволяє з одного боку ефективно використовувати ресурс, але при цьому продовжувати оптимально виконувати виробничу програму. Тому предметом нашого регулювання є норма питомих витрат енергоресурсів. Ми рахуємо: скільки енергоресурсів повинно бути витрачено на одиницю готової продукції. І саме за цим критерієм визначається енергоефективність окремих підприємств, так і країни в цілому. Згаданий Вами комітет займався саме енергозбереженням, а у нас уже зовсім інший критерій – енергоефективність. Додатково наше завдання полягає в тому, щоб замінити традиційні види палива на відновлювальні, такі як: гідроенергетика, сонячна, вітрова.

Агентство працює над проблемою впровадження технологій, що використовують біогаз, біодизель, когенераційні установки тощо. Тобто цей напрям передбачає зменшення тиску на промисловість традиційних джерел енергії (нафти, газу) за рахунок широкого використання відновлювальних і нетрадиційних видів палива. Цим Комітет з енергозбереження взагалі не займався.

Назвіть конкретні проекти із запровадженням новітніх технологій, реалізованих за допомогою Агентства?
Агентство не є компанією, що впроваджує технології. В першу чергу, Агентство розробляє правила гри. Ми створюємо умови при яких підприємству буде вигідна заміна традиційних джерел енергії на відновлювальні. Якщо будуть створені нормальні правила гри, то тоді і сам процес буде проходити автоматично.

Які саме «правила гри» розробляє Агентство?
Насамперед, це норми питомих витрат енергії на випуск одиниці продукції. Це економічний, а не адміністративний інструмент, наприклад, зелений тариф, який нещодавно був прийнятий. Зараз ми намагаємося визначати конкретні обсяги заміни традиційних енергоносіїв на альтернативні, нормативно закріпивши їх в ході адаптації нашого законодавства до європейського. Ця не компанійщина, а рутинна, цілеспрямована робота, спрямована на корінне поліпшення енергетичного балансу країни.

На яких об'єктах буде відбуватися зміна традиційного обладнання на більш енергоефективне? Це стосується лише бюджетної сфери?
Ні, широке застосування відновлювальних і нетрадиційних видів енергії стосується усієї економіки. Наприклад, в металургії відбувається заміна природного газу на кокс. Галузь скорочує використання

імпортного енергоносія за рахунок розширення споживання вугілля з українських шахт. Це теж шлях підвищення ефективності національного виробництва, хоча кокс не є відновлювальним джерелом енергії. Сьогодні я зустрічався з керівниками одного з міст Київської області, вони просили поради: як замінити газові котельні на котельні, що працюють на торфї та щіпці. Я запропонував їм подумати над створенням біогазової установки. Це дозволяє не реконструювати газові котельні, а замінити сам енергоносіє. Вони про цей варіант не думали і поїхали опрацювати нашу пропозицію. Ми допомогли їм налагодити контакти з компаніями, що працюють у цьому напрямку на ринку по лізинговій схемі. Таким чином Агентство допомагаємо місцевим органам влади, великим підприємствам, регіонам обрати шляхи вирішення проблеми. Але ми не займаємося впровадженням конкретної технології, в конкретному місці, бо це було б лобюванням інтересів окремих виробників.

А що Агентство робить для заохочення споживача та національного виробника користуватися альтернативними видами палива?

Виробникам і споживачам енергоефективних технологій Держава дозволила ввозити без сплати мита енергоефективне обладнання, що не виробляється в Україні. До мотивації використання енергоефективних технологій слід віднести «зелений тариф», та дешеві кредити, що направляються у цю сферу. Але це питання потребує контролю.

В Західній Європі, наприклад, сім'я, що поставила у себе в будинку сонячні колектори продає надлишок енергії державі. Це слугує мотивацією для громадян ставити вдома енергоефективне обладнання. Коли така практика буде реалізована в Україні?

На жаль, наша країна перебуває на етапі первинного накопичення капіталу, тому законодавча база, в основному, створюється в інтересах крупного бізнесу. Тому зараз інтереси індивідуума не стоять на першому місці. Проте ми починаємо підготовку документів для створення такого механізму, який би міг захистити і заохотити конкретних громадян до запровадження енергоощадних технологій. Що ми можемо запропонувати? Це відомий ринковий підхід, що успішно працює в усьому світі, який включає здешевлення кредитів або погашення частково процентної ставки, податкові й інші пільги. Для Європейських країн завдання з енергоефективності та механізми його досягнення визначені директивами Єврокомісії. Ми мусимо створювати ці механізми самостійно. На нинішньому етапі вже розпочато розробку енергостандартів на виробництво теплової енергії та її постачання, на постачання гарячої та питної води, на виробництво м'ясомолочних виробів. Визначені норми затрат енергоресурсів внесені в собівартість одиниці продукції. Це не дозволить виробнику сховати своє нехлюйське ставлення до енергоресурсів і перекласти свої втрати на споживача. Однак, поки що у нас практика зворотна. Особливо це стосується підприємств комунальної сфери, де тарифи затверджують місцеві органи влади. Часом, це спрямовано на ухиляння від сплати податку на прибуток та намагання підняти тариф для населення. Наведу приклад подібної практики. В Луганському тарифі на водопостачання закладено 70% втрат. Це все одно, що відрізати водопровід і споживачеві носити воду кружками. Тому ми і наполягаємо на впровадженні обґрунтованих нормативів. Недотримання цієї вимоги веде до невиправданих матеріальних втрат для кожного громадянина і держави в цілому. Без цілеспрямованої, жорсткої політики з боку Держави, ніхто заощаджувати не стане, навіть якщо ціна на газ стане Європейською. Бюджетники будуть намагатися перекласти свої витрати на Державу, а комунальники сховають ціну газу в тарифі... Лише жорстке нормування витрат примусить споживача до осмислення ситуації і пошуку рішень. А поки, на жаль, наші вимоги ліберали від економіки трактують як втручання Держави в їх підприємницьку діяльність.

Але є і позитивні приклади. Агентство спільно з Мінрегіонбудом працює над питанням розширення джерел тепlopостачання в житловому будівництві. Наприклад, для тепlopостачання новобудов окрім газу буде в обов'язковому порядку передбачатися використовуватися інших джерел енергії, зокрема, відновлювальних: сонячних колекторів, теплових насосів тощо.

Існує низка програм з енергозбереження, практично кожна установа розробляє свій підхід до проблеми. Як ви забезпечуєте спільність дій в інтересах виконання завдань державної Програми з енергозбереження?

Агентство відповідає за Державну Програму енергоефективності. Ми повинні розуміти, що загальнонаціональна стратегія складається з галузевих та регіональних програм. На рівні Агентства не обов'язково вирішувати що потрібно на конкретному об'єкті у Жмеринці. Там повинна бути своя, міська програма, однак і вона повинна бути розроблена за методикою, що має загальнодержавний підхід і відповідати загальноприйнятим критеріям. Для цього ми й існуємо. Ви правильно сказали, що зараз всі намагаються займатися енергозбереженням, тому що з'явилася ще одна модна тема, можна сказати, майже гламурна. А коли різним суб'єктам державного управління Агентство надає конкретні пропозиції, то у відповідь одержуємо не завжди адекватну відповідь. Виходить цікава ситуація, кожне відомство починає розроблювати свої правила, незважаючи на ті методологічні рекомендації, які дає Агентство. Зараз цією темою займаються всі. Мінфін виявляється «знає» все про енергозбереження, які лампочки

потрібно ставити, які лічильники ставити. В результаті по чотири-п'ять місяців неузгоджені нормативні акти, які могли почати працювати ще до моменту кризи. Якби ми впровадили сплановані заходи в червні, то сьогодні мали би 30% економію за статтею «Витрати на енергоресурси в бюджетній сфері». А що в результаті? Криза, скорочення на 10 % всіх витрат...перевитрат від певної величини і за наших умов. Лише коли відбудеться розуміння, що всі органи - це інструменти економіки, а не навпаки, тоді економіка почне рухатися.

Як ви дієте в умовах кризи в сфері енергоефективності?

Ми впроваджуємо елементарні заходи по енергозбереженню та прості технології в сфері енергоефективності, які мають строк окупності до року.

Це енергоефективні лампи, у яких строк окупності 4-5 місяців. В обсягах фінансування, що виділяються для освітлення можна замінити усі лампи і навіть одержати економію коштів. Така ж ситуація з індивідуальними тепловими пунктами (ІТП). Впровадження ІТП дозволяє скорочувати на 20-25 % оплату тепlopостачання.

Ще на початку березня Агентство запропонувало зобов'язати усі бюджетні установи встановити їх. Але цього не сталося. За кошти, що виділені на потребу комунального господарства можна замінити дерев'яні вікна на склопакети, це на 30 % зменшує втрати тепла, ще 25% заощаджує утеплення горищ. Реалізація лише цих заходів могло б заощадити значні кошти, які можна було б використати на реалізацію серйозніших та далекоглядніших енергоефективних проектів. Не менш важливе значення має напрям популяризації питань енергоефективності, який спрямований на формування нового енергоефективного світогляду в суспільстві України. Це також один з ключових напрямів діяльності Агентства. Ми зараз проводимо виставки та конференції і навіть конкурс дитячих малюнків на тему ощадливого використання енергоресурсів. До цієї роботи ми залучаємо регіональних керівників для того, аби познайомити їх з банком енергоефективних технологій і допомагаємо їм широко запроваджувати їх в своїх регіонах.

На завершення хотілось би запропонувати суспільству нову тезу визначення патріотизму: «Вважаєш себе патріотом України? Споживай енергію розумно!»